

ВИЩИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД УКРАЇНИ

01016, м. Київ, вул. О.Копиленка, 6, тел. 536-18-01, e-mail: inbox@vgsu.arbitr.gov.ua

16.04.2015 № 01-11.2/249/620/15

На № 04-16/13-203/2 від 13.03.2015

Голові Комітету Верховної Ради
України з питань економічної політики
Іванчуку А.В.

Шановний Андрію Володимировичу!

Вдячні Вам за запрошення взяти участь у комітетських слуханнях на тему "Відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: шляхи підвищення ефективності чинної системи", що заплановані на 22 квітня поточного року.

У зв'язку з цим підтверджуємо участь у зазначених слуханнях Голови Вищого господарського суду України Львова Богдана Юрійовича та повідомляємо про присутність на цих слуханнях заступника Голови Суду Могила Сергія Костянтинівича, суддів третьої судової палати Панової Ірини Юріївни (секретар палати), Коваленка Володимира Миколайовича, Короткевича Олександра Євгеновича, Поліщука Володимира Юзефовича, Ткаченко Ніни Григорівни і заступника голови господарського суду Дніпропетровської області Камши Ніни Миколаївни.

З огляду на порушені Вами питання надаємо статистичну інформацію щодо розгляду місцевими господарськими судами України справ про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом у 2012–2014 роках (додається у вигляді таблиць).

Аналіз доданих статистичних даних свідчить про зменшення **кількості справ про банкрутство**, порушених місцевими господарськими судами за відповідними заявами, зокрема:

у 2012 році було прийнято до провадження 6 961 заяву;

у 2013 році – 3 371 заяву (зменшення на 51,6 %);

у 2014 році – 2 273 заяви (зменшення на 32,6 %).

Зменшився також і залишок нерозглянутих судами справ на кінець відповідних звітних періодів порівняно із залишком на їх початок: у 2013 році – на 25,2 % до 6,9 тис. справ, у 2014 році – на 17,1 % до 5,7 тис. справ.

З огляду на те, що більшість справ про банкрутство, які доводяться до стадії ліквідаційної процедури, ініціюється стосовно суб'єктів господарської діяльності, що не мають перспектив фінансового оздоровлення та констатують лише факт припинення їх діяльності, провадження у справах про банкрутство закінчуються господарськими судами в основному з **підстав затвердження звіту ліквідатора** в порядку, передбаченому Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (пункт 6 частини першої статті 83 цього Закону). Так, кількість справ про банкрутство, в яких закінчено провадження, становить:

у 2012 році – 7 583 справи, з яких 6 084 справи (80 %) припинено у зв'язку із затвердженням звіту ліквідатора;

у 2013 році – 5 697 справ, з яких 4 948 справ (86,9 %) припинено у зв'язку із затвердженням звіту ліквідатора;

у 2014 році – 3 348 справ, з яких 3 013 справи (90 %) припинено у зв'язку із затвердженням звіту ліквідатора.

При цьому серед підприємств-боржників, щодо яких провадження у справі про банкрутство припинено у зв'язку з ліквідацією, кількість **підприємств державного сектора** економіки становить: у 2012 році – 42 підприємства, з них 13 підприємств, у статному фонді яких частка державної власності перевищує 25 %; у 2013 році – 65 підприємств (26 підприємств із часткою держави понад 25 %), у 2014 році – відповідно 29 і 7 підприємств.

Кількість справ, припинених провадженням із затвердженням звіту керуючого санацією (пункт 4 частини першої статті 83 Закону), становить: у 2012 році – 8 справ, у 2013 році – 7 справ, у 2014 році – 4 справи.

Також зменшилась кількість припинених проваджень у справах про банкрутство з підстав затвердження судом **мирової угоди** (пункт 5 частини першої статті 83 Закону): у 2012 році – 94 справи; у 2013 році – 82 справи; у 2014 році – 70 справ.

Загальна сума грошових вимог кредиторів, заявлених у справах про банкрутство та визнаних господарськими судами, становить:

у 2012 році – 33 093 726 865 грн., з яких судами визнано 26 685 920 943 грн.;

у 2013 році – 125 099 509 981 грн., з яких визнано 49 062 308 088 грн.;

у 2014 році – 48 047 418 003 грн., з яких визнано 40 592 745 002 грн.

Середня **тривалість розгляду** справ про банкрутство за даними звітності за 2014 рік становила близько 21 місяця, у попередні два роки – близько 16 місяців.

Отже, з наведених даних можна дійти висновку, що у справах про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом спостерігається тенденція до:

- зменшення кількості поданих до місцевих господарських судів заяв про порушення справи про банкрутство;

- стабільно низького рівня кількості справ про банкрутство, в яких провадження було припинено внаслідок укладення мирових угод;

- стабільно низького рівня ефективності процедури санації, яка часто використовується для затягування процедури банкрутства і зазвичай призводить до визнання боржника банкрутом та його ліквідації.

Користуючись нагодою, вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що чинний Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" у редакції Закону України від 22.12.2011 № 4212-VI (далі – Закон) вимагає, на нашу думку, суттєвого комплексного доопрацювання і вдосконалення з огляду на таке.

Як засвідчила практика застосування Закону, чимало проблем виникає через відсутність або неточність наведених у статті 1 Закону визначень термінів, що вживаються у його тексті (наприклад, щодо понять "цілісний майновий комплекс", "загроза неплатоспроможності", "додаткові зобов'язання банкрута" тощо).

Не стала виправданою регламентація нормами цього Закону процедури позасудової санації, а передбачені Законом повноваження суду в цій процедурі не ґрунтуються на його конституційній функції щодо здійснення правосуддя.

Так само Законом покладено на судову гілку влади виконання інших невластивих судам функцій щодо прийняття підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі з врегулювання питань, пов'язаних з визначенням арбітражного керуючого у справі, його спеціалізації та кваліфікації. До речі, стосовно інституту арбітражних керуючих слід зазначити, що на практиці виникло багато проблем з реалізацією відповідних законодавчих норм, зокрема, пов'язаних із застосуванням автоматизованої системи з відбору кандидатів на призначення розпорядником майна боржника, оплатою праці арбітражних керуючих тощо.

Також проблемними у застосуванні виявились положення статей 8, 10 Закону щодо обмеження можливості оскарження в касаційному порядку окремих ключових процесуальних документів у справах про банкрутство та стосовно невизначення законодавцем, у межах якого провадження (позовного чи про банкрутство) мають розглядатися господарським судом окремі спори (наприклад, про визнання недійсними результатів аукціону, стягнення заробітної плати, поновлення на роботі посадових і службових осіб боржника тощо).

Окремою суттєвою проблемою на практиці стала неузгодженість норм законодавства України, що призвела до фактичного позбавлення податкових органів можливості бути ініціюючими кредиторами у справах про банкрутство. Так, примусове виконання рішень адміністративних судів про стягнення коштів у рахунок погашення податкового боргу платника податків – юридичної особи чинним законодавством покладено лише на контролюючі органи (органи доходів і зборів) без залучення до цієї процедури органів державної виконавчої служби, а підставою для порушення провадження у справі про банкрутство є безспірність вимог ініціюючого кредитора, які повинні бути підтверджені рішенням суду про задоволення вимог кредитора, що набрало законної сили, та відповідною постановою органу державної виконавчої служби про відкриття виконавчого провадження.

Крім того, значні проблеми виникають під час застосування Закону в частині регламентації питань щодо формування реєстру вимог кредиторів, визначення черговості їх задоволення, проведення аукціону з продажу майна боржника, визначення його початкової вартості, дублювання повноважень зборів кредиторів і комітету кредиторів тощо.

Однією з найважливіших проблем вважаємо невизначеність у Законі подальших процесуальних дій господарського суду в разі закінчення встановленого статтею 37 Закону 12-місячного строку ліквідаційної процедури та відсутності підстав припинення провадження у справі про банкрутство, визначених статтею 83 Закону. До того ж, як свідчить практика розгляду справ про банкрутство, зазначеного строку недостатньо для завершення ліквідаційної процедури, особливо стосовно банкрутства підприємств з майновими активами, у тому числі через наведені й інші проблеми у застосуванні Закону та законодавчій регламентації ним процедур у справі про банкрутство.

Новацією Закону стало встановлення механізму, за яким непродані на момент закінчення строку ліквідації активи боржника передаються ліквідатором в управління іншій юридичній особі, яка зобов'язана вживати заходів щодо продовження погашення заборгованості кредитора боржника за рахунок отриманих активів. Проте Законом не було визначено ані критеріїв вибору такої юридичної особи, ані порядку передачі їй непроданих активів, ані процесуальних наслідків такої передачі. Законодавчо не регламентовано також порядку контролю за діяльністю юридичної особи, якій передаються зазначені активи, та юридичної відповідальності у разі нездійснення цією

юридичною особою погашення заборгованості боржника за рахунок отриманих активів.

Окремі питання виникають під час застосування Закону в справах про банкрутство певних категорій боржників (державні підприємства, кредитні спілки тощо).

Так, з прийняттям Закону втратило чинність положення Закону України "Про введення мораторію на примусову реалізацію майна", яке встановлювало мораторій на відчуження об'єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності державних підприємств та господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків, шляхом продажу майна в процесі провадження справи про банкрутство (щодо визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і продажу майна підприємства).

Особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, врегульовано статтею 96 Закону в чинній редакції, частина дев'ята якого передбачає, що призначення керуючих санацією, ліквідаторів державних підприємств та підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, здійснюється господарським судом за участю органу, уповноваженого управляти державним майном.

Однак, реалізація цих положень Закону на практиці має певні труднощі через відсутність у законі юридичної визначеності поняття "участі" такого державного органу у процесі призначення господарським судом арбітражного керуючого на посаду керуючого санацією та ліквідатора таких підприємств.

З метою захисту інтересів держави, доцільно, в даному випадку, отримувати від органу уповноваженого управляти державним майном письмове погодження кандидатур керуючих санацією та ліквідаторів.

Спеціального обговорення потребує також питання щодо запровадження процедури банкрутства фізичної особи, яке набуло нині актуальності у зв'язку зі складною фінансово-економічною і соціально-політичною ситуацією в Україні і реєстрацією у Верховній Раді України відповідного законопроекту (реєстраційний № 2400 від 17.03.2015).

Більш детальне висвітлення та обґрунтування викладених у цьому листі питань та інших проблем у застосуванні Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" буде надано під час комітетських слухань, що відбудуться 22.04.2015, у тому числі за участю суддів, які спеціалізуються на розгляді справ про банкрутство, з метою вироблення спільних позицій щодо подальшого законодавчого вирішення цих питань та вдосконалення їх правової регламентації.

Додаток: згадане на 2 арк.

З повагою

Голова Вищого
господарського суду України

Б. Львов

**Інформація щодо розгляду справ місцевими господарськими судами України
про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, яка передбачена
статистичною звітністю (2012-2014 роки)**

Додаток 1

Період	№ Р я д к а	Кількість справ, порушених провадженням	Кількість розглянутих заяв кредиторів із грошовими вимогами	Загальна сума грошових вимог, заявлена кредиторами, грн.	Загальна сума грошових вимог кредиторів, визнана судом, грн.	Середня тривалість розгляду справ про банкрутство, дні
А	Б	1	2	3	4	5
2012 рік	1	6 961	17 221	33 093 726 865	26 685 920 943	484
2013 рік	2	3 371	13 914	125 099 509 981	49 062 308 088	443
2013 рік у % до 2012 року	3	48,4	80,8	378,0	183,9	91,5
2014	4	2 273	10 888	48 047 418 003	40 592 745 002	625
2013 рік у % до 2012 року	5	67,4	78,3	38,4	82,7	141,1

Інформація щодо розгляду справ місцевими господарськими судами України про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, яка передбачена статистичною звітністю (2012-2014 роки)

Додаток 2

2012 рік	№ р я д к а	Кількість справ, закінчених провадженням	у тому числі:						
			припинено:						
			із затвердженням звіту керуючого санацією	із затвердженням мирової угоди	із затвердженням звіту ліквідатора	з них:		у зв'язку з виконанням усіх зобов'язань перед кредиторами	з інших підстав
з ліквідацією підприємств державного сектору									
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	
ВСЬОГО	1	7 583	8	94	6 084	42*	101	1 021	
порушено за заявою кредиторів	суб'єктів підприємництва - юридичних осіб	2	2 692	4	43	2 142	9	32	354
	суб'єктів підприємництва - фізичних осіб	3	480	0	12	358	0	1	89
	органів державної податкової служби	4	1 991	2	5	1 797	8	35	115
	органів контролюно-ревізійної служби	5	29	0	0	29	0	0	0
	Пенсійного фонду України та його відділеннями	6	1 206	2	13	840	5	25	279
	боржників	7	940	0	12	744	3	3	142

Довідка:

*) кількість ліквідованих підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25%

13

1) кількість справ, закінчених провадженням після визнання мирової угоди недійсною

5

2013 рік	№ р я д к а	Кількість справ, закінчених провадженням	у тому числі:						
			припинено:						
			із затвердженням звіту керуючого санацією	із затвердженням мирової угоди	із затвердженням звіту ліквідатора	у тому числі:		у зв'язку з виконанням усіх зобов'язань перед кредиторами	з інших підстав
з ліквідацією підприємств державного сектору									
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	
ВСЬОГО	1	5 697	7	82	4 948	65*	57	475	
порушено за заявою кредиторів	суб'єктів підприємництва - юридичних осіб	2	1 814	3	32	1 564	8	13	143
	суб'єктів підприємництва - фізичних осіб	3	279	0	6	237	0	2	28
	органів державної податкової служби	4	880	0	6	808	10	11	42
	банківських установ	5	104	0	0	91	1	1	10
	Пенсійного фонду України та його відділеннями	6	1 286	3	16	1 064	8	23	155
	боржників	7	1 134	0	15	1 027	11	3	73

Довідка:

*) кількість ліквідованих підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25%

26

1) кількість справ, закінчених провадженням після визнання мирової угоди недійсною

20

2014 рік	№ р я д к а	Кількість справ, закінчених провадженням	у тому числі:						
			припинено:						
			із затвердженням звіту керуючого санацією	із затвердженням мирової угоди	із затвердженням звіту ліквідатора	у тому числі:		у зв'язку з виконанням усіх зобов'язань перед кредиторами	з інших підстав
з ліквідацією підприємств державного сектору									
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	
ВСЬОГО	1	3 348	4	70	3 013	29*	29	177	
порушено за заявою кредиторів	суб'єктів підприємництва - юридичних осіб	2	753	4	28	610	8	10	72
	суб'єктів підприємництва - фізичних осіб	3	151	0	4	120	0	5	20
	органів державної податкової служби	4	400	0	8	369	6	2	20
	банківських установ	5	97	0	2	87	1	1	6
	Пенсійного фонду України та його відділеннями	6	440	0	3	413	3	4	19
	боржників	7	1 400	0	20	1 332	3	5	35

Довідка:

*) кількість ліквідованих підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25%

7

1) кількість справ, закінчених провадженням після визнання мирової угоди недійсною

16